شرح خدمات
طرح توسعه منظومه روستایی[1]

تعریف طرح

طرح توسعهٔ منظومه روستایی، طرحی است که به منظور توسعهٔ یکپارچه، هماهنگ، فراگیر و پایدار سکونتگاههای روستایی از طریق انتظام فضایی منظومه در قالب شبکه‌های محلی و ناحیه‌ای و با تاکید بر روابط و پیوندهای روستایی- شهری تدوین شده است. افزون بر این، محتوای این طرح بر ترغیب حکمروایی محلی از طریق مشارکت مردمی و تقویت فعالیتها، روابط و مناسبات کارآمد اجتماعی- اقتصادی واحدهای سکونتگاهی منظومه، هم به لحاظ درونی و بین‌سکونتگاهی و هم از نظر برونی و بین منظومه‌ای تاکید می‌ورزد.

ماهیت طرح

این طرح که با توجه به ابعاد و جنبه‌های محیط طبیعی – بوم شناختی، کالبدی- فضایی، فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی- سیاسی، به شناخت ظرفیتها و محدویت های توسعهٔ همهٔ مراکز و کانونهای سکونتی و فعالیتی درون شبکه (در ارتباط با روابط درونی و برونی آنها) می‌پردازد، دارای ماهیتی یکپارچه و فرابخشی است

جایگاه طرح

طرح توسعهٔ پایدار منظومه روستایی بر اساس بند ح مادهٔ ۱۹۴ قانون برنامهٔ پنجم توسعه و ماده ۲۷ و اسناد تفصیلی قانون برنامه ششم توسعه، در ذیل طرح آمایش استان و سایر طرحهای فرادست تهیه می‌شود. این طرح به‌لحاظ جایگاه، طرح فرادست طرحهای نقطه ای روستایی و طرحهای دیگر (اعم از موضعی و موضوعی) در سطح منظومه قلمداد می‌گردد.

---

۱ . برای تهیه طرح توسعه منظومه روستایی مشارکت جامعه محلی مورد توجه و تاکید است. در این چارچوب، برنامه ریزی در سطح منظومه و نقاط روستایی با تاکید بر مشارکت فعال گروه های مختلف ذینفع و با حضور اعضای شورا، دهیار، ریش سفیدان و معتمدین روستاهای منظومه، نماینده نهادهای غیر دولتی، نماینده بنیاد مسکن، نماینده بخشداری و عنداللزوم سایر دستگاههای دولتی مرتبط و مشاوران به انجام می رسد. ضمناً برای آشنایی بیشتر با اصطلاحات و مفاهیم و نحوهٔ پیشبرد مطالعات به منابع منتشر شده توسط بنیاد مراجعه نمایید.

محدوده مطالعاتی طرح

محدوده طرح توسعه منظومه روستایی، قلمرو تقسیمات سیاسی یک یا چند بخش است.

اهداف طرح

الف) هدف اصلی طرح، پیشرفت منظومه روستایی مبتنی بر اصول برنامه ریزی فضایی توسعه پایدار است.

ب) اهداف فرعی طرح به شرح زیر است

- بهره برداری سازگار و پایدار از منابع طبیعی-اکولوژیک محدود؛
- تقویت شبکه تعاملات اجتماعی؛
- تقویت مشارکت ذیمدخلان در فرایند توسعه منظومه؛
- تقویت اقتصاد محلی در پیوند و همگرایی با توسعه منطقه ای و ملی؛
- انتظام فضایی شبکه‌ای منظومه هماهنگ با منظومه های مجاور(با نگاه یکپارچه به شهر و روستا)؛
- تدوین چارچوبهای لازم برای مدیریت کارآمد پیشرفت منظومه روستایی ؛

بخش نخست

فصل نخست: شناخت و تحلیل ویژگیهای ساختاری– کارکردی منظومه

۱-۱- موقعیت منظومه

۱-۲- شناسایی مسائل کلیدی منظومه از نگاه جامعه محلی

۱-۳- ویژگیهای ساختاری و عملکردی نظام محیطی- بوم‌شناختی

۱-۳-۱- ساختار زمین و اشکال ناهمواری

۱-۳-۲- ویژگیهای آب و هوایی با تاکید بر آسایش اقلیمی

۱-۳-۳- ویژگیها و قابلیتهای منابع آب سطحی و زیرزمینی

۱-۳-۴- خصوصیات و پراکنش انواع خاکها و قابلیت استفاده از اراضی

۱-۳-۵- خصوصیات و پراکنش پوشش گیاهی و قابلیت استفاده از آنها

۱-۳-۶- عرصه‌های با ارزش زیست‌محیطی (حفاظت‌شده و قابل حفاظت) [۱]

۱-۳-۷- سوانح طبیعی (زلزله، سیل، طوفان، خشکسالی و ...)

- الف) لرزه خیزی (زلزله، رانش، لغزش و ...)
- ب) جریان و شدت بادها و عوارض آن
- ج) جریان رواناب سطحی و سیل
- د) خشکی و خشکسالی
- هـ) شناسایی سکونتگاههای واقع در محدودهٔ سوانح و خطرات طبیعی

۱-۳-۸- مسایل زیست‌محیطی

- الف) نحوه دفع فاضلاب، هرز آب و هدایت رواناب
- ب) دفع زباله
- ج) بهداشت محیط
- د) نحوه برخورد و حفاظت از منابع طبیعی

۱-۳-۹- پوشش زمین

۱-۳-۱۰- پهنه‌بندی محیطی- بوم‌شناختی منظومه

---

[۱]- عرصه های حفاظت شده بر اساس اسناد سازمان محیط زیست در سطح منظومه تعیین شود.

جمعبندی: تدوین قابلیتها و محدودیتهای محیطی- بوم‌شناختی منظومه[1]

۴-۱- ویژگیهای نظام کالبدی در سطح سکونتگاهها و منظومه

۱-۴-۱- تعداد، وسعت و پراکنش مکانی سکونتگاهها (اعم از شهری و روستایی)

۲-۴-۱- شبکه ارتباطی درون منظومه‌ای (بین سکونتگاههای منظومه) و برون منظومه‌ای

۳-۴-۱- کمیت و کیفیت کاربریهای مختلف در سطح منظومه (شامل:کاربری سکونتی،کشاورزی، صنعتی،خدماتی، شبکه راهها و سایر کاربریها)

۴-۴-۱- پراکنش و کیفیت خدمات در وضع موجود

۱-۴-۴-۱-زیرساختها (آب، برق، گاز، راه و ...)

۲-۴-۴-۱-خدمات عمومی (شامل: خدمات آموزشی، بهداشتی-درمانی،ارتباطی و حمل و نقل،رفاهی-فراغتی و...)

۵-۴-۱- پهنه‌بندی کالبدی منظومه

جمعبندی: تدوین قابلیتها و محدودیتهای کالبدی منظومه

۵-۱- ساختار و عملکرد اجتماعی- فرهنگی در سطح سکونتگاهها و منظومه

۱-۵-۱- ساختار و ترکیب جمعیت

۱-۱-۵-۱-ساختار سنی و جنسی

۲-۱-۵-۱-رشد جمعیت (نرخ رشد، میزان باروری، مرگ و میر و مانند آن)

۳-۱-۵-۱-تحرک جمعیت و مهاجرت

۲-۵-۱- ساختارهای آموزشی

۱-۲-۵-۱-امکانات آموزش تحصیلی، مذهبی و حرفه‌ای

۲-۲-۵-۱-سطح آموزش و سواد (با تاکید بر ساختهای سنی و جنسی)

۳-۵-۱- مهارتهای فردی و گروهی

۴-۵-۱- طایفه‌بندی سطح سکونتگاههای منظومه

---

[1] - از دو دیدگاه سازمانی (در سطح منظومه) و اجتماع محلی (در سطح سکونتگاه) مورد بررسی قرار گیرد..

۵-۵-۱- روابط و مناسبات فردی و گروهی

۱-۵-۵-۱-مشارکت و همیاری

۲-۵-۵-۱-اعتماد جمعی

۳-۵-۵-۱-انسجام اجتماعی در سطح روستاها

۶-۵-۱- ارزشها، باورها و هنجارهای اجتماعی – فرهنگی (دینی – مذهبی و ...)

۷-۵-۱- پهنه‌بندی اجتماعی- فرهنگی (با تاکید بر همگرایی و واگرایی)

جمعبندی: قابلیتها و محدودیتهای ساختار اجتماعی-فرهنگی

۶-۱- ساختار و عملکرد اقتصادی در سطح سکونتگاهها و منظومه[1]

۱-۶-۱- منابع اقتصادی منظومه و روستاهای آن

۱-۱-۶-۱-منابع طبیعی تولید (آب، خاک و ...)

۲-۱-۶-۱-کیفیت و کمیت منابع انسانی (سطح اشتغال، نیروی کار، منابع دانشی رسمی و ضمنی، مهارتها و ...)

۳-۱-۶-۱-منابع انرژی و سوخت

۲-۶-۱- مالکیت عوامل تولید

۳-۶-۱- ساختار تولید و تاسیسات تولیدی

۴-۶-۱- فعالیتهای اقتصادی

۱-۴-۶-۱-فعالیتهای تولید کشاورزی (شامل زراعت، باغداری، دامپروری و ...)

۲-۴-۶-۱-فعالیتهای تولید صنعتی (شامل صنایع کارگاهی، صنایع دستی، صنایع کارخانه‌ای و ...)

۳-۴-۶-۱-دامنه و شکل فعالیتهای خدماتی (شامل حمل و نقل، بازرگانی، گردشگری و ...)

۵-۶-۱- بازار و بازاریابی تولیدات

۱-۵-۶-۱-فنون بازاریابی و دسترسی به بازار

۲-۵-۶-۱-سازوکارهای حاکم بر بازار

۶-۶-۱- سرمایه‌گذاری و تسهیلات مالی

[1] - در مطالعات اقتصادی مشاور بایستی با توجه به ارایه پیشنهاد در خصوص کسب و کارهای خرد، نسبت به مطالعه اقتصاد خانوار هم اقدام نماید.

۱-۶-۶-۱-منابع تامین سرمایه (رسمی و غیررسمی)

۲-۶-۶-۱-حجم و دامنهٔ سرمایه‌گذاری (با تاکید بر قابلیتها و موانع)

۳-۶-۶-۱-ظرفیتها و مسایل دسترسی به منابع مالی و تامین سرمایه

۷-۶-۱- توان و ظرفیت های کارآفرینی

۸-۶-۱- زنجیره عرضه و ارزش فعالیتهای اقتصادی

۹-۶-۱- وضعیت رقابت پذیری منظومه

۱۰-۶-۱- پهنه بندی اقتصادی

جمعبندی: قابلیتها و محدودیتهای فعالیتهای اقتصادی

۷-۱- ویژگی ساختارها و عملکردهای سیاسی- مدیریتی در سطح سکونتگاهها و منظومه

۱-۷-۱- نهادهای رسمی مدیریت محلی (شورای اسلامی، دهیاری، تعاونیها و ...

۲-۷-۱- نهادهای غیر رسمی مدیریت محلی (صندوقهای قرض‌الحسنه، نهادهای محلی همیاری)

۳-۷-۱- افراد موثر در مدیریت محلی

۴-۷-۱- شبکه روابط مدیریتی سازمان ها دولتی، نهادهای رسمی و غیر رسمی در سطح منظومه

۵-۷-۱- همگرایی و واگرایی سیاست های فرابخشی و بخشی توسعه در منظومه

جمعبندی: قابلیتها و محدودیتهای مدیریتی

۸-۱- ساختار و عملکرد نظام فضایی شبکهٔ سکونتگاهی منظومه

۱-۸-۱- اجزای تشکیل‌دهندهٔ شبکهٔ سکونتگاهی

۲-۸-۱- ساختار فضایی منظومه

۳-۸-۱- جریانهای فضایی منظومه

۱-۳-۸-۱-جریان افراد

۲-۳-۸-۱-جریان محصول (تولید)

۳-۳-۸-۱-جریان کالاها و خدمات

۴-۳-۸-۱-جریان سرمایه

۵-۳-۸-۱-جریان اطلاعات و نوآوری

۴-۸-۱- پیوندهای فضایی

۵-۸-۱- کارکرد و سازمان فضایی منظومه

۱-۵-۸-۱-سلسله مراتب کارکردی شبکه سکونتگاهی

۲-۵-۸-۱- فعالیت ها و روابط درون منظومه ای

۳-۵-۸-۱- فعالیت ها و روابط برون منظومه ای(در سطح منظومه های همجوار و ناحیه)

۴-۵-۸-۱- سازمان فضایی وضع موجود منظومه

جمعبندی: قابلیتها و محدودیتهای ساختار و سازمان فضایی منظومه (با تاکید بر سامان‌پذیری منظومه)

بخش دوم[1]

۱-۲- جایگاه منظومه در برنامه‌ها و طرحهای فرادست

۱-۱-۲- طرحهای آمایش و توسعهٔ استان

۲-۱-۲- طرحهای توسعه و عمران (جامع) ناحیه ای

۳-۱-۲- سایر طرحها

جمعبندی: شناسایی ظرفیتهای قانونی، سیاستی و برنامه ای منظومه

۲-۲- تحلیل قابلیتها و محدودیتها و شناسایی عوامل و نیروهای ساختاری- کارکردی مؤثر بر توسعه پایدار منظومه[2]

۱-۲-۲- محیطی-اکولوژیک

۲-۲-۲- اجتماعی-فرهنگی

۳-۲-۲- اقتصادی

۴-۲-۲- کالبدی

۵-۲-۲- ساختار و سازمان فضایی

۶-۲-۲- مدیریتی

جمعبندی: تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری و تعیین عوامل و نیروهای کلیدی منظومه

۳-۲- برنامه‌ریزی فضایی توسعهٔ پایدار منظومه

۱-۳-۲- تبیین اصول نظری، فرایند و چارچوب عملی برنامه‌ریزی توسعهٔ هماهنگ و پایدار منظومه

۲-۳-۲- تدوین اهداف عملی برنامه‌ریزی توسعهٔ هماهنگ و پایدار منظومه

۳-۳-۲- راهبردها و سیاستهای اجرایی برنامه‌ریزی توسعهٔ منظومه (فرابخشی و بخشی)

---

۱. تمامی مطالعات بخش دوم طرح در سطح سکونتگاههای روستایی و منظومه ارائه و تحلیل می شود.

۲ . ارزیابی وضعیت و آینده‌نگری توسعهٔ منظومه بایستی بر پایهٔ برنامه‌ریزی فضایی توسعه پایدار انجام گیرد.

۴-۲- طراحی و دستاوردهای برنامهٔ توسعهٔ هماهنگ و پایدار منظومه (برنامهٔ پیشنهادی)

۱-۴-۲- سازمان فضایی منظومه (چشم‌انداز آتی)

۱-۱-۴-۲-تعیین نقش و عملکرد سکونتگاههای منظومه

۲-۱-۴-۲-تعیین الگوی پراکنش فضایی جمعیت

۳-۱-۴-۲-تعیین الگوی پراکنش فضایی فعالیتهای اقتصادی

۴-۱-۴-۲-تعیین الگوی پراکنش فضایی خدمات

۵-۱-۴-۲-طراحی شبکه ارتباطی

۶-۱-۴-۲-کاربری اراضی پیشنهادی

۷-۱-۴-۲-سازمان فضایی پیشنهادی منظومه

۲-۴-۲- طرحها و پروژه‌های پیشنهادی

۱-۲-۴-۲-طرحها و پروژه‌های محیطی-بوم شناختی

۲-۲-۴-۲-طرحها و پروژه‌های کالبدی

۳-۲-۴-۲-طرحها و پروژه‌های اجتماعی-فرهنگی

۴-۲-۴-۲-طرحها و پروژه‌های اقتصادی

– الف) طرحها و پروژه های کشاورزی (زراعی، باغی، دامی، نوغانداری، زنبورداری، صیادی، پرورش ماکیان و...)

– ب) طرحها و پروژه های صنعتی (با تاکید بر صنایع تبدیلی)

– ج) طرحها و پروژه های خدماتی

۳-۴-۲- ارزیابی و انتخاب طرحهای اثربخش خرد(کسب و کارهای خرد) و متوسط[1]

۱-۳-۴-۲-ارایه طرح ها و پروژه های اثربخش

۲-۳-۴-۲-الزامات موثر بر انتخاب پروژه های اثربخش

–الف) الزامات زیست محیطی

–ب) الزامات اجتماعی – فرهنگی

–ج) الزامات اقتصادی

---

[1] - در این بند مشاور علاوه بر تعیین پروژه های خرد که ممکن است در ذیل پروژه های متوسط تعریف شوند و در سطح روستا توسط سرمایه گذار درون یا بیرون روستا (با توجه به الزامات موثر) راه اندازی شوند، بایستی به معرفی برخی از پروژه های خرد (کسب و کارهای خرد) که در سطح خانوار امکان شکل گیری و راه اندازی را دارند، هم بپردازد.

–د) الزامات کالبدی–فضایی

–ه) الزامات مدیریتی – نهادی (بررسی ارتباط و سازگاری با طرحهای فرادست)

۳-۳-۴-۲-ارزیابی و انتخاب طرحها و پروژه ها اثربخش دارای اولویت

۴-۳-۴-۲-تعیین زنجیره عرضه و ارزش طرحها و پروژه ها[1]منتخب اقتصادی

۵-۳-۴-۲-ارزیابی و انتخاب کسب و کارهای خرد

۶-۳-۴-۲-ارزیابی همسویی اقدامات اجرایی با اهداف، راهبردها و سیاستهای و سازمان فضایی پیشنهادی طرح

۴-۴-۲- ارایه بسته های اجرایی[2]و ارزیابی دستاوردها و پیامدهای طرحها و پروژه‌ها

۱-۴-۴-۲- اولویتهای اجرایی طرحها و پروژه ها

– الف) تهیهٔ بسته‌های اجرایی طرحها و پروژه‌های اثربخش متوسط

– ب) تهیهٔ بسته‌های اجرایی طرحها و پروژه‌های اثربخش خرد (کسب و کارهای کوچک)

۲-۴-۴-۲-توزیع فضایی نوع و حجم اعتبارات طرحها و پروژه‌ها

۳-۴-۴-۲-دستاوردها و پیامدهای اجرای طرحها و پروژه‌ها۳در ابعاد مختلف محیطی–اکولوژیک، اجتماعی–فرهنگی، اقتصادی، کالبدی، روابط و پیوندهای بین سکونتگاهی)

۵-۴-۲- نحوهٔ اجرا و مدیریت طرح (با تاکید بر بسته های اجرایی و کسب و کارهای متوسط در سطح منظومه و روستا)

۱-۵-۴-۲-تعیین نحوه اجرای طرح (سازوکار اجرای طرح با تاکید بر اجرای مشارکتی)

–الف) شناسایی کنشگران رسمی، مردم نهاد، خصوصی و ...

–ب) نهادسازی مبتنی بر کنشگران موثر در سطح منظومه و روستاها (ترجیحا مبتنی بر ساختارهای حقوقی موجود)

–ج) تعیین ارکان نهاد ها

۲-۵-۴-۲-مأموریتها و اقدامات مشارکتی در اجرای طرحها و پروژه ها (مبتنی بر ارکان نهادها)

۳-۵-۴-۲-تعیین شبکه روابط درونی و بیرونی نهاد با سازمانها و ...

۴-۵-۴-۲- نحوه توانمندسازی نهادها

۵-۵-۴-۲-ارایه مدل سازمانی نهادها (مبتنی بر بندهای قبلی)

---

۱ - با توجه به زنجیره عرضه و ارزش، ضروری است مکان استقرار اجزای زنجیره مبتنی بر سازمان فضایی پیشنهادی تعیین شود.

۲ - در بسته اجرایی تعیین نوع طرح و پروژه، حجم و منابع اعتباری، زمان، دستگاه متولی و دستگاههای همکار، مکان اجرا الزامی است.

۶-۴-۲- نظام ارزیابی و پایش (نظارت و بازنگری)

۱-۶-۴-۲-تعیین معیارها و شاخص های پایش اهداف، راهبردها و سیاست های طرح توسعه منظومه

۲-۶-۴-۲-طراحی فرم های ارزیابی و پایش(فرابخشی و بخشی)

۳-۶-۴-۲-طراحی و تدوین چارچوب گزارش ارزیابی و پایش (فرابخشی و بخشی)

۴-۶-۴-۲-تعیین سازوکار نقش پذیری کنشگران محلی (خبرگان روستایی، نهاد های غیردولتی، و ...)

۵-۶-۴-۲-تعیین کنشگران اصلی دریافت کننده گزارش بر اساس نظام همکاری و هماهنگی اقدام و اقدامات پشتیبان

۶-۶-۴-۲-طراحی مدل ارزیابی و پایش (مبتنی بر بندهای قبلی)

بخش سوم – اسناد طرح

۳-۱- معیارها و ضوابط پیشنهادی طرح

۳-۱-۱- معیارها و ضوابط محیط زیست

۳-۱-۲- تنظیم و تدوین ضوابط و مقررات استفاده از اراضی در کاربری های مختلف (در سطح منظومه)

۳-۱-۳- معیارها و ضوابط الگوی گسترش و رشد کالبدی روستا

۳-۱-۴- معیارها و ضوابط شبکه راهها

۳-۱-۵- معیارها و ضوابط حرایم (رودخانه، خطوط انتقال نیرو، عناصر با ارزش میراث فرهنگی و ...)

۳-۱-۶- معیارها و ضوابط پدافند غیرعامل

۳-۱-۷- سایر معیارها و ضوابط

۳-۲- نقشه های طرح

کلیه نقشه های طرح در مقیاس ۱:۲۵،۰۰۰ تهیه شود و در صورت فقدان نقشه های پایه به مقیاس های فوق و یا دسترسی به نقشه های با مقیاس دقیق تر، با توافق کارفرما از مقیاس های دیگر استفاده خواهد شد.

۳-۲-۱- نقشه های رسمی

- نقشه شماره ۱- کاربری اراضی در سطح منظومه در وضع موجود
- نقشه شماره ۲- ساختار فضایی منظومه در وضع موجود
- نقشه شماره ۳- سازمان فضایی منظومه در وضع موجود
- نقشه شماره ۴- کاربری اراضی پیشنهادی منظومه
- نقشه شماره ۵- سازمان فضایی پیشنهادی منظومه
- نقشه شماره ۶- الگوی پیشنهادی پراکنش فضایی جمعیت
- نقشه شماره ۷- الگوی پیشنهادی پراکنش فضایی فعالیتهای اقتصادی
- نقشه شماره ۸- الگوی پیشنهادی پراکنش فضایی خدمات
- نقشه شماره ۹- شبکه زیربنایی و ارتباطی با توجه به کانونهای زیست و فعالیت
- نقشه شماره ۱۰- پراکنش فضایی طرح ها و پروژه های پیشنهادی

۲-۲-۳- نقشه های پشتیبان

- نقشه شماره ۱- موقعیت اداری-سیاسی و نسبی سکونتگاههای منظومه (بر حسب آخرین تقسیمات سیاسی کشور)
- نقشه شماره ۲- جایگاه شبکه سکونتگاهی منظومه در سطح بندی پیشنهادی طرح فرادست
- نقشه شماره ۳- پراکنش فضایی طرحها و پروژه های توسعه ای و عمرانی (بر حسب نوع و حجم اعتبارات)- در وضع موجود
- نقشه شماره ۴- ساختار شبکهٔ ارتباطی منظومه در وضع موجود
- نقشه شماره ۵-پراکنش سکونتگاهها در سطح منظومه بر حسب جمعیت
- نقشه شماره ۶-طبقه بندی ارتفاعی
- نقشه شماره ۷- طبقه بندی شیب
- نقشه شماره ۸- طبقه بندی جهت شیب
- نقشه شماره ۹- زمین ساخت و لرزه خیزی
- نقشه شماره ۱۰- شبکه هیدروگرافیک
- نقشه شماره ۱۱- تیپ بندی خاک
- نقشه شماره ۱۲- قابلیت خاک (قابلیت کاربری اراضی)
- نقشه شماره ۱۳- پوشش اراضی و عرصه های با ارزش زیست محیطی
- نقشه شماره ۱۴- موقعیت سکونتگاه های در معرض خطر سوانح طبیعی (با تعیین نوع مخاطره) و پهنه بندی منظومه به لحاظ مخاطرات
- نقشه شماره ۱۵- پهنه‌بندی محیطی- اکولوژیک منظومه
- نقشه شماره ۱۶- پهنه‌بندی اجتماعی- فرهنگی در سطح منظومه (با تاکید بر همگرائی و واگرائی)
- نقشه شماره ۱۷- پراکنش خدمات و امکانات در وضع موجود
- نقشه شماره ۱۸- پهنه‌بندی فعالیتهای اصلی (اقتصادی) در سطح سکونتگاهها و منظومه
- نقشه شماره ۱۹- جریان سرمایه
- نقشه شماره ۲۰- جریان محصول (تولید)
- نقشه شماره ۲۱- جریان کالاها و خدمات
- نقشه شماره ۲۲- جریان افراد (مردم)
- نقشه شماره ۲۳- جریان اطلاعات و نوآوری
- نقشه شماره ۲۴- پیوندهای فضایی